

Janja Žitnik

Ko v tujini omenim, da sem zaposlena na Inštitutu za slovensko izseljenstvo v Ljubljani, se sogovornikov komentar običajno glasi: »Torej delate na Stanonikovem inštitutu.« Takšna oznaka Inštituta je seveda docela umestna. Njegov ustanovitelj in prvi predstojnik, akademik prof. dr. Janez Stanonik, namreč še vedno – zdaj že enaindvajseto leto – aktivno sodeluje pri delu Inštituta kot član njegovega Znanstvenega sveta in uredniškega odbora njegove pričujoče znanstvene revije. Letos praznuje osemdeseto obletnico svojega rojstva, štirideseto obletnico svoje uvedbe predmeta ameriška književnost na Oddelku za germanske jezike in književnosti Filozofske fakultete v Ljubljani (iz katerega se je tamkaj do danes razvil vsestransko razvejani študij amerikanistike), trideseto obletnico svoje izvolitve za rednega profesorja na tem oddelku ter za dekana Filozofske fakultete, hkrati pa še zame in za moje sodelavce najpomembnejšo dvajseto obletnico ustanovitve Inštituta za izseljenstvo in svojega imenovanja za upravnika tega inštituta.

Rodil se je 2. januarja 1922 v Slovenj Gradcu. Osnovno šolo je obiskoval v Doliču pri Mislinji in v Celju, v letih 1932–40 pa je bil dijak celjske gimnazije. Kot ugotavlja profesor Mirko Jurak, so med najizrazitejšimi značilnostmi Korošcev in Štajercev optimizem, delavnost, odločnost ter ljubezen do narave in folklore. Tako sta tudi profesorju Stanoniku Koroška in Štajerska v mladosti vtisnili v značaj te za vselej razpoznavne osebnostne poteze. Po maturi se je vpisal na Filozofsko fakulteto v Ljubljani, vendar je njegov študij germanistike prekinila svetovna vojna – z dvaindvajsetimi leti je postal vojni dopisnik pri XIV. diviziji in v Bračičevi brigadi. Takoj po vojni je nadaljeval študij anglistike in nemcistike v Ljubljani, kjer je leta 1948 diplomiral iz angleškega, naslednje leto pa še iz nemškega jezika in književnosti. V letih 1950–51 je študiral na univerzi v Leedsu in leta 1953 v Ljubljani doktoriral iz literarnih znanosti. Od 1959–60 se je izpopolnjeval na univerzah v Berkeleyu in Harvardu.

Na Oddelku za germanistiko ljubljanske Filozofske fakultete (kar štiriindvajset let, od 1961–84, je bil njegov predstojnik) je od leta 1959 predaval kot docent, od 1965

kot izredni in od 1972 kot redni profesor za angleško in ameriško književnost. V letih 1970–72 je bil prodekan in v letih 1972–74 dekan ljubljanske Filozofske fakultete. Leta 1968 je ustanovil znanstveno revijo *Acta Neophilologica*, ki jo je urejal dvaintrideset let in ki je omogočila mednarodni prodor slovenske znanosti na področju raziskovanja modernih zahodnoevropskih jezikov in z njimi povezanih literatur in kultur. Široka odmevnost, nesporni uspeh in mednarodni ugled revije so prispevali k temu, da je bil profesor Stanonik leta 1981 izvoljen za dopisnega in leta 1987 za rednega člana SAZU. Bil je predsednik Odbora za znanstvene in kulturne stike s tujino pri rektoratu Univerze v Ljubljani, leta 1981 je bil predsednik odbora za pripravo mednarodnega simpozija ob 30-letnici smrti Louisa Adamiča in urednik zbornika prispevkov s tega simpozija, v letih 1983–89 je bil član sveta Slovenske izseljenske matice, naslednje leto pa član širšega odbora Slovenskega biografskega leksikona. Kot štipendist Fulbrightovega sklada je v letih 1984–85 delal na ameriških univerzah (Berkeley, Albuquerque, Harvard). Je član različnih mednarodnih germanističnih, anglističnih in amerikanističnih znanstvenih združenj, Društva za slovenske študije (SSS), Evropske akademije za srednji vek (od 1992) itd.

Tudi po upokojitvi leta 1991 je profesor Stanonik ostal aktiven tako na Oddelku za anglistiko in amerikanistiko ljubljanske Filozofske fakultete ter na Inštitutu za slovensko izseljenstvo kot v okviru strokovnih društev in združenj. Za svoje delo je prejel plaketi Slovenske izseljenske matice (1988) in Filozofske fakultete v Ljubljani (1989). Leta 1992 je prof. Mirko Jurak pripravil in uredil jubilejni zbornik *Literature, Culture and Ethnicity: Studies on Medieval, Renaissance and Modern Literatures*, ki ga je posvetil sedemdesetletnici akademika Stanonika. Pomen jubilarntove osebnosti v mednarodni javnosti se med drugim kaže tudi v širokem odzivu avtorjev omenjenega zbornika, saj v njem sodeluje kar 35 literarnih zgodovinarjev iz desetih držav.

Tematika njegovega raziskovalnega dela je pestra: od predvsem nemške medievalistike (tudi nemško-slovenskih in francosko-slovenskih kulturnih stikov v srednjem veku) prek anglo-ameriške literature, največ Melvilla, Ruskina, Longfellowa in Hawthorna, pa do zgodovine slovenskega izseljenstva in zgodnjega izseljenskega slovstva v ZDA ter ameriško-, kanadsko- in britansko-slovenskih kulturnih stikov. Njegove razprave so izrazito interdisciplinarne, saj zajemajo splošnozgodovinske, geografske, socialne, politične, ekonomske in kulturnozgodovinske okoliščine literarnega ustvarjanja, razen tega pa posegajo na področja narodopisja, etimologije, biografike, tekstualne analize in interpretacije ter še posebej literarne geneze. Profesor Stanonik je z drznimi novimi vidiki v svojih obravnavah (Melville, Ruskin) prevetрил nekatere dotedanje aspekte in spodbudil živahen odmev v mednarodnih literarnozgodovinskih krogih. Svojo iz leta v leto kompleksnejšo znanstveno metodologijo je dograjeval med večletnim študijskim izpopolnjevanjem v Avstriji, Nemčiji (Heidelberg), Veliki Britaniji (London in Oxford) in ZDA, svoje široko znanje pa je razen slovenskim študentom in raziskovalcem posredoval tudi tuji strokovni javnosti s pogostimi predavanji na jugoslovanskih, italijanskih, avstrijskih, nemških in ameriških univerzah in s sodelovanjem na številnih mednarodnih simpozijih v Sloveniji in tujini. Poleg samostojnih monografij in cele vrste

odmevnih znanstvenih člankov je pomemben tudi njegov kontinuirani prispevek gesel za *Slovenski biografski leksikon*, *Enciklopedijo Slovenije* in *Enciklopedijo Jugoslavije*.

Profesorja Stanonika sem spoznala oktobra 1975 kot brucka na Oddelku za germanistiko ljubljanske Filozofske fakultete. Že po prvih tednih so me pritegnila njegova predavanja, ki so se odlikovala tako po enciklopedični širini uporabljenega gradiva in poglobljeni problemsko zasnovani obravnavi kot po preglednosti podatkov ter sistematičnosti podajanja snovi in preverjanja znanja. Prav zaradi teh profesorjevih značilnosti se mi je sredi osemdesetih let, ko sem se odločila za podiplomski študij, zdela izbira mentorja povsem samoumevna. Najino sodelovanje v naslednjem obdobju je bilo vse do današnjega dne tesno, vsestransko in plodovito. Ko sem se leta 1985 zaposlila kot mlada raziskovalka na Inštitutu za izseljenstvo, se je bil pravkar vrnil s skoraj enoletnega študijskega bivanja v ZDA. Odtlej je redno vsak teden prihajal na Inštitut, mi izročil že pregledana rokopisna poglavja za moje magistrsko delo, mi pojasnil svoje pripombe in sprejel v pregled nova poglavja. S časom, ki ga je posvetil mojemu nastajajočemu magistrskemu delu in pozneje doktorski disertaciji, ni nikoli skoparil. Razen neštetih ur, ki jih je doma ali na svojem vikendu v Poljanski dolini žrtvoval za prebiranje mojih rokopisov, je namenil veliko časa tudi najinim pogovorom. Vsakotedensko posvetovanje mu je pogosto vzelo večji del dopoldneva, saj dodiplomska študijska snov na germanističnem oddelku tedaj še ni vključevala teoretičnih in metodoloških vidikov raziskovalnega dela. To pomanjkljivost je uspešno premostil z osebni konsultacijami in z zasnovo individualnega podiplomskega študijskega programa, ki ni bil usmerjen le v interdisciplinarne izseljenske študije, temveč tudi v literarno teorijo.

Ko sva po zaključku mojega doktorskega študija v devetdesetih letih sodelovala pri temeljnem raziskovalnem projektu Slovenska izseljenska književnost, smo se sodelavci v projektni skupini in soavtorji istoimenskega literarnozgodovinskega pregleda lahko zgledovali po mojem nekdanjem mentorju tako glede njegove mladostne delovne vneme, celovite in koherentne obravnave posameznega tematskega sklopa, dosledne natančnosti pri znanstvenem citiranju in rednega upoštevanja dogovorjenih rokov kot pri odpiranju novih gradivskih območij in teoretskih vidikov obravnave izseljenskega slovstva v materinščini in tujih jezikih. Njegova stališča o dvonacionalni kulturni in slovstveni vpetosti izseljenske književnosti ne glede na jezik literarnega ustvarjanja, ki jih je razvil v desetletjih svojega raziskovalnega dela in jih še zlasti prepričljivo formuliral v objavljenem rezultatu omenjene skupinske raziskave, predstavljajo zanesljivo izhodišče mojih sedanjih raziskovalnih usmeritev.

Akademik Janez Stanonik si je vse od ustanovitve Inštituta za slovensko izseljenstvo dalje uspešno prizadeval za vključitev čim širšega spektra znanstvenih disciplin, raziskovalnih virov in metod v obravnavo mednarodnih migracij in še posebej slovenskega izseljenstva. Zavzemal se je za razvoj teoretskih, terminoloških in primerjalnih študij na tem področju, spodbujal medinstitucionalno usklajevanje raziskovalnega dela in mednarodno sodelovanje, razvijal interdisciplinarno znanstveno metodologijo ter s svojimi razpravami in pobudami opozarjal na pomen medkulturnih razsežnosti izseljenske kreativne dejavnosti. Tako kot na področju slovenske anglistike in amerika-

nistike mu vsekakor pripada osrednje mesto tudi v okviru slovenskih izseljenskih študij. Inštitut, ki je v dvajsetih letih dosedanjega delovanja, opirajoč se na programske zamisli svojega daljnovidnega ustanovitelja, razširil svojo znanstvenoraziskovalno dejavnost na področje zgodovinopisja, literarnih ved, etnologije, sociologije, geografije in kulturne antropologije, vzpostavil široko mrežo mednarodnega znanstvenega sodelovanja, organiziral vrsto mednarodnih simpozijev in v tem času izdal – poleg petnajstih zvezkov svoje znanstvene revije in trinajstih števil informativnega *Biltena* – dvaindvajset monografij in znanstvenih zbornikov o problematiki slovenskega izseljenstva, ostaja v vseh pogledih tudi v prihodnje Stanonikov inštitut.

V imenu vseh sodelavcev čestitam našemu skupnemu mentorju za osemdeset izjemno uspešno izkoriščenih let. Zahvaljujem se mu za njegovo bogato strokovno znanje, nesebično iznajdljivost in ustvarjalno svežino, ki smo jih bili deležni v desetletjih skupnega dela, predvsem pa tudi za izrazito kolegialnost v medsebojnih odnosih. Želimo mu, da bi lahko tudi v svojem novem življenjskem obdobju tako polno živel, sprejemal in dajal kot doslej. Prepričana sem, da lahko od akademika Stanonika pričakujemo še veliko tehtnih raziskovalnih rezultatov in dragocenih spodbud za naše prihodnje delo.

LITERATURA

- Čebulj - Sajko, Breda. Preteklo in sedanje delovanje Inštituta za slovensko izseljenstvo. *Dve domovini/Two Homelands*, 1990, št. 1, str. 11–20.
- Jurak, Mirko. Janez Stanonik – Septagenarian. *Literature, Culture and Ethnicity: Studies on Medieval, Renaissance and Modern Literatures: A Festschrift for Janez Stanonik*. Ur. Mirko Jurak. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut, 1992, str. 9–12.
- . Thirty-two years of *Acta Neophilologica* – with gratitude to its founder and editor Professor Janez Stanonik. *Acta Neophilologica*, 33 (2000), št. 1–2, str. 3–5.
- . Akad. Janez Stanonik 80-letnik. *Delo*, 28. januar 2002, št. 22, str. 15.
- Letopis Slovenske akademije znanosti in umetnosti*, 33. – 50. knjiga, 1982–1999. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1983–2000, rubriki Člani in Bibliografija nekaterih članov.
- Ludvik, Dušan. Stanonik Janez. *Slovenski biografski leksikon III*, deseti zvezek. Ur. Alfonz Gspan. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1967, str. 443.
- Novi člani: Janez Stanonik. *Letopis Slovenske akademije znanosti in umetnosti*, 32. knjiga, 1981. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1982, str. 119–122.
- Petrič, Jerneja. Stanonik, Janez. *Enciklopedija Slovenije*, 12. zvezek. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998, str. 260.